

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä on tehty moniammatillisesti ja poikkihallinnollisesti vuoden 2025 ajan.

Hyte-kerroin 2025

Hyte-kerroin vuonna 2025 oli Hartolassa 62 pistettä, ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosaa maksetaan sen perusteella 47 087 euroa vuodelle 2026. Suunta on ollut lievästi alaspäin (63 pistettä v. 2024 ja 49 647 euroa vuodelle 2025).

Tulosindikaattorien keskiarvo 43 oli edellisvuosia hieman huonompi (vaihtelu 47-55 pistettä v. 2022-2024). Skaalatuissa hyte-indikaattoreissa parannusta oli tapahtunut koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17 - 24-vuotiaiden osalta (31 -> 76), työkyvyttömyyseläkettäsaavissa 25 - 64-vuotiaissa (36 -> 45) sekä kaatumisiin ja putoamisiin liittyvissä hoitajaksoissa 65 vuotta täyttäneillä (48 -> 51). Heikennystä oli tapahtunut 8.-9. luokkalaisten koetussa terveydentilassa (69 -> 43) sekä toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25 -64-vuotiaiden osalta (37 -> 2). Indikaattoreista 8.-9. luokkalaisten ylipainoa ei saada enää, koska indikaattori on poistunut kouluterveyskyselyn tuloksista. Kyseiset luvut ovat siis skaalattuja hyte-indikaattorien arvoja, eivät lukumääriä tai osuuksia.

Prosessi-indikaattorien keskiarvo oli 80.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen			
Strategiset tavoitteet vuosille 2025–2027			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Arviointimittarit	Toteutuneet toimenpiteet ja tulokset
Asukkaat voivat hyvin *Kuntastrategia 2022-2027	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä terveyserojen kaventaminen huomioidaan osana kaikkea kunnan toimintaa	Indikaattori-, kysely- ja kokemustieto	TEAviisarin kokonaispistemäärä 65 -> 70 / 100 p, koko maan tulokset 72 p. Kuntajohdon tulokset 92 p, perusopetuksen 81 p, liikunnan 46 p ja kulttuurin 59 p.
	Toimivat yhteistyörakenteet ja yhteistyö hyvinvointialueen kanssa	Hyte-kerroin TEAviisari	Hyte-kerroin 62 p ja 47 087 e
	Työllisyys- ja kotoutumispalvelut toteutuvat sujuvasti	Työllisyys- ja kotoutumispalvelut toteutuvat lakisääteisesti (Kyllä/Ei)	Yhteistyörakenteet ja verkostot hyvinvointialueen kanssa olemassa, osittain hyvin toimivia.
	Sitoudutaan alueen hyte-neuvotteluissa sovittuihin yhteisiin painopistealueisiin: v. 2025 yhteisen alueellisen tilannekuvan ja analyysin rakentaminen, yhteiskehittäminen sekä rakenteiden kehittäminen	Päivitetyt suunnitelmat (Kyllä/Ei) Tehdyt EVAt Kyselyt ja palautteet	Hyte-neuvottelujen painopisteet huomioitiin talousarviossa ja -talousuunnitelmassa sekä toimenpiteissä 2025. Osallistuttiin yhteisen alueellisen tilannekuvan

	Hyte-suunnitelmat päivitetään vastaamaan nykytilannetta ja erillissuunnitelmia yhdistetään laajaan hyvinvointisuunnitelmaan 2025–2029 Palveluissa ja toiminnassa huomioidaan saavutettavuus ja kestävyiden osa-alueet (taloudellinen, sosiaalinen, ympäristöllinen) Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi (EVA) tehdään vaikutuksiltaan merkittävistä asioista Viestitään ja tiedotetaan suunnitelmallisesti ja monipuolisesti hyvinvointiin ja terveyteen sekä niiden omatoimiseen edistämiseen liittyvistä asioista, palveluista ja saatavilla olevasta tuesta (esim. Omaperhe.fi)		luomiseen sekä yhteiskehittämiseen. Kestävyysnäkökulma huomioitiin kunnan palveluissa mm. talouden tasapainottamissuunnitelmaa toteuttamalla. Vuonna 2025 ei tehty päätösten vaikutusten ennakkoarviointeja. Viestintää ja tiedottamista toteutettu pitkin vuotta
Asukkailla on vaikutusmahdollisuksi a oman arkensa kehittämiseen *Kuntastrategia 2022-2027	Osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kehittäminen, mm. säännölliset keskustelufooromit, asukasraati Viranhaltijoiden jalkautuminen keskusta ja kylille Osallistuvan budjetoinnin toteuttaminen Lapsiparlamentti, nuorisovaltuusto ja vanhus- ja vammaisneuvosto kokoontuvat säännöllisesti ja osallistuvat toimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen	Palautteet ja kyselyt, vastaajien määrät kyselyissä Järjestetyt tapahtumat ja tilaisuudet, osallistujamäärät (kuntalaiset, viranhaltijat, luottamushenkilöt) Toteutunut osallistuva budjetointi	Asukasraati kevätkaudella lapsiperheiden ja työikäisten teemalla (laaja hyvinvointisuunnitelma). Ilmoittautuneita asukasraatiin 11 hlö, 3 tapaamista, lisäksi luonnos kommentteilla. Johtoryhmän jalkautuminen torille 12.8.2025, n. 30 osallistujaa. Keskustelutilaisuus ikäihmisille valtuustosalissa 26.3.2025, n. 40 osallistujaa. Osallistuvan budjetoinnin toteuttamisen prosessi ehdotuksista päätöksentekoon 6–12/2024 ja toteutus v. 2025: nuorten kesäyrittäjyysseteli ja ulkoilualueiden kunnossapitoon liittyvä projekti. Nuorten kesäyrittäjyysseteliin luotiin toimintatavat ja -mallit yhteistyössä 4H:n kanssa, yksikään nuori ei

			hyödyntänyt seteliä. Pururataa kunnostettiin. Vaikuttamistoimielimillä monipuolista toimintaa, ja osallistuivat mm. laajan hyvinvointisuunnitelman ja siihen sisältyvien ikäryhmäkohtaisten suunnitelmien valmisteluun.
Mielen hyvinvointi lisääntyy erityisesti lapsilla ja nuorilla *Päijät-Hämeen hyte-kärkenä 2020-2025 Mielen hyvinvointi	Vahvistetaan ammattilaisten osaamista ja lisätään puheeksi ottoa (koulutukset, tilaisuudet, verkostot ym.) Madalletaan kynnystä avun hakemiseen mm. viestinnällisin keinoin. Järjestetään mielen hyvinvointia tukevaa toimintaa	Sotkanet indikaattorit Järjestetyt koulutukset, tapahtumat ja tilaisuudet sekä kampanjat	Hyvät resurssit kohdata lapsia ja nuoria, kohtaavia aikuisia koulun arjessa ja nuorisopalveluissa. Erilaisia oppitunteja, esim. hyvinvoinnin oppitunnit kaikille oppilaille 4 krt/v. Tunne-, kaveritaito- ja vuorovaikutustunteja tarpeen mukaan. Iltapäivätoiminta ja kerhotoiminta lisäävät mielen hyvinvointia. Varhaiskasvatuksessa tunnetaitokasvatusta, eskareiden kanssa kaveritaitoja. Kännykättömyyden koulussa syyslukukaudesta 2025 alkaen nähdään lisänneen mielen hyvinvointia ja sosiaalista kanssakäymistä. Ammattilaiset osallistuneet koulutuksiin v. 2025 aikana. Kodin ja koulun päivä syksyllä onnistunut hyvin MLL Perhekahvila, seurakunnan päivä- ja perhekerhot, ammattilaisia kohtaamassa perheitä. Diakoniaruokailut Palveluista ja saatavilla olevasta tuesta viestitty eri tavoin Lapsilla ja nuorilla yhä mielen hyvinvointiin liittyviä haasteita. Joiltain osin tilanne kehittynyt parempaan suuntaan (esim. huoli omasta mielialastaan), mutta myös esim. sosiaaliseen

			ahdistuneisuuteen ja nettiriippuvuuksiin liittyviä oireita, sekä väsymystä ja uupumusta. Ikävakioitu mielenterveysindeksi oli selvästi alle maan keskiarvon, mutta kääntynyt hieman nousuun. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneita oli vähemmän kuin koko maassa ja Päijät-Hämeessä keskimäärin, ja mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavia 25-64-vuotiaita vähemmän kuin kertaakaan 10 vuoden seurantajaksolla
Edistetään asukkaiden turvallisuutta, koettu turvallisuuden tunne paranee *Päijät-Hämeen hyte-kärkenä 2020-2025 Arjen turvallisuus	Toteutetaan turvallisuussuunnitelmassa linjatut toimenpiteet ja kampanjat liittyen mm. liikenneturvallisuuden edistämiseen ja huumeiden käytön ennaltaehkäisyyn Lisätään tunne- ja turvataitojen opettelua lasten ja nuorten sekä aikuisten kanssa, ml. huoltajat ja työyhteisöt	Sotkanet, poliisin tilastot (rikosten määrä jne.) Palautteet, kyselyt	Liikenneturvallisuutta edistetty mm. risteysjärjestelyjä, liikennemerkkejä ja opasteita uudistamalla sekä katuvalaistusta kunnostamalla. Tähtitien kevyen liikenteen väylä valmistui ja lisää osaltaan erityisesti koulumatkaliikkumisen turvallisuutta. NouHätä!-kampanjaan osallistutaan koulussa vuosittain. Uimataitoja harjoitellaan harrastamisen Suomen mallin kerhossa ja kesällä uimakoulussa. Perusopetukseen haettiin ja saatiin avustusta uimaopetuksen järjestämiseen v. 2026- kevät 2027. Tunne- ja turvataitoja harjoitellaan laajasti varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Huoltajille yksilöllistä tukea tarvittaessa. Piki- ja KiVa-koulu -ohjelmat käytössä.

			Seksuaaliterapeutin oppitunnit koululla ja vierailu PikkuNurkalla marraskuussa Poliisin vierailu ja luennot koululla, mm. kiusaamisen, väkivallan, ilkivallan sekä päihteiden teemoja
Kaikenikäisten kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden edistäminen *Päijät-Hämeen hyte-kärkenä Päihteettömyys ja terveelliset elintavat	Mukana Liikkuva varhaiskasvatus - ja Liikkuva Koulu -ohjelmissa. Monipuolista liikuntaa ja liikkumistaitojen harjoittelua sisältyy jokaiseen varhaiskasvatuspäivään, ja koululla mm. pitkät liikuntavälitunnit, oppilaiden koulutus liikunnan vertaisohjaajiksi ja hyvinvointivalmennus 7.-9. luokkalaisille. Maksuton liikuntaneuvonta ja matalan kynnyksen liikuntaryhmät tukevat liikunnallisten ja terveellisten elämäntapojen omaksumisessa / Hartolan ja Sysmän yhteiset hankkeet Ikäihmisten toimintakyvyn edistämistä tuetaan lisäksi mm. tapahtumin	Varhaiskasvatuksen ja koulun liikkumisen toimenpiteiden arviointi nykytila -mittarilla. Lasten liikkumistaitojen arviointi järjestelmällisesti. Osallistujamäärät ja -palautteet Liikuntakysely joka 2. vuosi Tapahtumat	Varhaiskasvatuksessa ja koululla monipuolista liikkumista ja taitojen harjoittelua. Varhaiskasvatuksessa otettiin käyttöön uusi työkalu motoristen taitojen arviointiin. Hartolan Move!-polkua kehitettiin koulun, opiskeluhoillon ja liikuntapalvelujen yhteistyöllä keväällä 2025, ja uusi malli otettiin onnistuneesti käyttöön syksyllä 2025. Harrastamisen Suomen mallissa MultiSport -kerho, missä monenlaista liikunnallista aktiviteettia Liikuntaneuvonnassa 43 asiakasta, liikuntaryhmissä 8-30 hlö / ryhmä. Liikuntaneuvoja myös yhteistyötahojen toiminnoissa mukana, esim. srk Ilona ja Toivo -kerho Liikuntapaikkoja monipuolistettiin entisestään, mm. padel- ja monitoimikentän rakentaminen sekä tenniskentän korjaus, sekä koulun piha-alueen kehittäminen ja takapihan käyttöönotto. Liikuntapaikoista laadittiin lakisääteinen turvallisuusdokumentointi. PHLU:n Liikkuva Päijät-Häme -kiertueen maksuttomaan kuntotestaustapahtumaan osallistui 78 hlö.

			Liikuntamajan käyttöön 65 v. täyttäneille asetettiin 1.1.2025 alkaen alennettu maksu kahden maksuttoman vuoden jälkeen. 65 v. täyttäneistä 59 palautti kulkulätkän vuodenvaihteessa 2024-2025 (panttimaksujen palautus 590 euroa), 65 v. täyttäneillä oli 48 lätkää syksyllä -25 (tuloja noin 4800 euroa vuodelta 2025, sillä oletuksella, että kaikilla heillä kausimaksut kevään ja syksyn). Uimahallikuljetuksia järjestettiin Sysmään kevät- ja syyskaudella 2025, kävijöitä keskimäärin 15-16 / kerta.
Nuorten tupakointi, alkoholin ja huumeiden käyttö vähentyvät *Päijät-Hämeen hyte-kärkenä Päihteettömyys ja terveelliset elintavat	Vahvistetaan ammattilaisten osaamista ja lisätään puheeksi ottoa Selvitetään näyttöön perustuvia menetelmiä ja mahdollisuuksia niiden hyödyntämiseen Järjestetään päihteettömiä elämäntapoja tukevaa toimintaa	TEAviisari, Kouluterveyskysely sotkanet.fi Mahdolliset muut kyselyt, kuten päihdetilannekysely Järjestetyt tapahtumat ja viestintä	Selvitetty mm. Lapset puheeksi -menetelmää ja sen käyttöön ottoa, ei toteudu ainakaan vielä Hyvinvoinnin tunneilla mm. päihdekasvatusta Järjestetty monipuolista vapaa-ajan ohjelmaa mm. nuorisotoimen ja 3. sektorin toimesta Alkoholia käyttää entistä harvempi yläkouluikäinen, toisaalta yli puolet on havainnut oman kunnan alaikäisten alkoholinkäyttöä. Nikotiinituotteista sähkösavukkeiden ja nikotiinipussien käyttö on yleistynyt. Myös huumeiden käyttöä on havaittu. (Kouluterveyskyselyt 2019-2025, Päihdetilannekysely 2025)

Hyvää ravitsemusta tuetaan kaikissa ikäryhmissä *Päijät-Hämeen hyte-kärkenä 2020-2025 Terveelliset elintavat	Varhaiskasvatus ja koulu tarjoavat ravitsemussuositusten mukaista terveellistä ruokaa ja toteuttavat ruokakasvatusta osana toimintaansa. Ruokakasvatuksen valmiita toimintamalleja hyödynnetään. Nuorten työpajalla laadukasta ja terveellistä ravitsemusta, ruuanlaittoa ja hävikkiruuan hyödyntämistä. Yksilöllistä ravitsemusneuvontaa tarjotaan terveydenhuollon ammattilaisten ja liikuntaneuvojan vastaanotoilla	Nykytila.fi Palautteet ja kyselyt Toteutunut (Kyllä/Ei)	Varhaiskasvatuksessa monenlaista ruokakasvatusta, mm. Ruokailun tähti vasukeskusteluissa syksyisin, Neuvokas perhe - materiaaleja, vastuuhenkilöt ruokakasvatuksessa ja liikunnassa Koululla myös monipuolisesti ruokakasvatusta, ja oppilaat osallistuvat eri tavoin kouluruokailun kehittämiseen. Työpajalla terveellistä ravitsemusta, ruuanlaittoa ja hävikkiruuan hyödyntämistä Terveydenhuollon ammattilaisten ja liikuntaneuvojien vastaanotoilla ravitsemusneuvontaa Nykytila.fi -arviointityökalu käytössä. Varhaiskasvatuksessa kaikki osa-alueet vihreällä (91–100 p), perusopetuksessa kahta lukuun ottamatta muut osa-alueet vihreällä (62–100 p).
Järjestöyhteistyön edistäminen *Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021	Yhdistysillat ja yhteiset tapahtumat, yhteistyö toiminnan kehittämisessä, avustukset	Järjestetyt tilaisuudet Palautteet	Yhdistysilta järjestettiin 24.4.2025 (23 hlö), ohjelmassa 65 v. täyttäneiden varhaisen tuen toimintamallin esittely ja verkosto, Hyvinvointiopas ja Lähellä.fi, sekä Päijänne-Leaderin ja Päijät-Hämeen kylien, Älykkäät toimijat -viisaat kylät -hankkeen, kunnan ja yhdistysten ajankohtaisia asioita Yhdistysavustukset jaettiin keväällä